

ג ל ה

ז. בגליון לו סי"ב שואל התי' ש.ז.א. בשו"ע אדה"ז סתע"ג סי"י, למה אינו מסתפק בטעם הא' שאין לברך ברכה אחרונה על הכוס הראשון (מד' הכוסות) משום שהקידוש הוא מצרכי הסעודה ונפטר בבהמ"ז, אלא מביא טעם נוסף שהוא נפטר בברכה אחרונה של כוס ד', ולכאורה הטעם הא' מספיק.

ונראה לומר בדא"פ, דהנה כוס הראשון, נוסף לזה שהוא כוס של קידוש הוא גם מצוה בפ"ע (בתור א' מהד' כוסות) ולכן אפשר שמחמת פרט זה אינו נפטר בבהמ"ז, ולכן מוסיף אדה"ז גם טעם הב', ובאמת יש למצוא מקור ליסוד זה בשו"ע לקמן, סתע"ד סי"ב, לגבי ברכה ראשונה. עי"ש. ולכאורה הוא פשוט.

מ.א.

- ברקלין נ.י. -

ח. בגליון הקודם (לו) אות ט' הקשה מ.א. ברמב"ם הל' דיעות ספ"ג שלא יחשוב האדם 'שיהיו לו בנים עושיין מלאכתם ועמליין לצרכיו 'אלא שיהי' חכם וגדול בישראל'.

והקשה הנ"ל מדוע לא נקט דבר פשוט יותר שיהי' לו בן ועי"ז יקיים מצות פו"ר. ומתרץ ע"ש.

ולא הבנתי קושיתו מעיקרא, וכי בקיום תרי"ג מצוות עסקינן? הרי המדובר הוא בהל' דעות שכשמו כן הוא דברים של רשות שיכול האדם לברור לעצמו בדעותיו באחת משתי קצוות או בדרך המצווה בסגנון אחר "השקפות" וזה - כמוכן - חוץ מדברי תורה ותרי"ג מצוות.

ופוק חזי מה שכתב הרמב"ם בעצמו בריש הל' דעות "דעות הרבה יש לכל או"א וזו משונה מזו וכו' ע"ש, והרי בנוגע למצוות מובן שצ"ל לכולם בשוה, ופשוט.

* * *

שם אות י"ב הקשה התי' ש.ז.א. בשו"ע אדה"ז סי' תע"ג סע"י, בהא דאחר כוס ראשון לא יברך ברכה אחרונה "לפי שהכוס של קידוש הוא מצרכי הסעודה... ונפטרים בבהמ"ז שלאחר הסעודה... ועוד שהוא נפטר בברכה אחרונה שיברך אחר כוס רביעי ע"כ.

והקשה הנ"ל מה צריך לטעם הב' "שהוא נפטר בברכה אחרונה שאחרי כוס רביעי הרי מוכח בסדר ברה"נ ובשו"ע

אדה"ז ס"י קע"ו שברהמ"ז פוטרת לין לברכה אחרונה, ואין לומר שמצריך אדה"ז ברכה אחרונה לצאת גם להדעת הסוברים שהגדה הוי הפסק וכו' דאם ההגדה הוי הפסק ולא יוצא בברהמ"ז כ"ש שעד ברכה אחרונה שלאחר ברהמ"ז הוי הפסק גדול יותר ע"כ.

ולכאורה עדיפא מינ"י הוה ל"י להקשות, דלכאורה אדה"ז סותר עצמו מינ"י ובי' שהרי ממנ"פ אי מספיק ברהמ"ז לפטור כוס ראשון (ושני) א"כ למה צריכים הברכה אחרונה שלאחר כוס ד' לפוטרם - בכלל - די להם בברהמ"ז.

וקושי' זו הוא אפ"י אי נימא דההגדה הוי הפסק, אלא י"ל דאדה"ז בא להשמיענו גדרו של ארבע כוסות ובהקדים:

דהנה ידוע מחלוקת תוס' והר"ן בערבי פסחים בהא דשתאן בב"א דידי כוסות לא יצא אי הוי החסרון משום דצריך אמירה מיוחדת על הכוס (קידוש, הלל, וכו') וזהו שיטת הר"ן או דצריך רק הפסק באיזה דבר להראות על חירות וכו' וזה שיטת התוס'.

ומוכח מכ"מ בשו"ע אדה"ז דסב"ל כהר"ן דעיקר תקנת ד' כוסות הוא על האמירה ע"י ס"י תע"ב סע"י כ"ח דמי שאין לו לין אע"פ שבשבתות השנה יותר טוב לקדש על הפת, בלילי פסח אי אפשר לקדש על הפת שהרי חייב בארבע כוסות והראשון הוא כוס של קידוש ע"כ ואי נימא דסב"ל לאדה"ז דהעיקר הוא ההפסק הרי יכול לקדש על הפת ואח"כ לשתות כוס מחמר מדינה לכוס ראשון אלא מוכח דסב"ל לאדה"ז דהעיקר הוא האמירה, כהר"ן.

ומעתה יש לבאר הא דכתב אדה"ז כאן ס"י תע"ג סע"י י' ובהקדים עוד נקודה:

בח"י הגרי"ז על הרמב"ם הל' חו"מ פ"ז הל"ט מבאר דבארבע כוסות יש שני דינים (א) דין שתילת ד' כוסות, (ב) דין כוסות של ברכה, ע"ש.

דהיינו בכוס ראשון (של קידוש) יש שני ענינים.

(א) חיוב לשתות כוס ראשון דרך חירות. (ב) לקדש היום.

והסברנו לעיל ששיטת אדה"ז הוא שכוס ראשון צ"ל דוקא שייך ל"קידוש היום" והנה מצד דין ב' בהכוס דהיינו כוס של ברכה מספיק שברהמ"ז יפטרו דהרי הוא ככל שבתות השנה וכדמבואר בשו"ע ס"י קע"ו כנ"ל.

אבל צד השני שבכוס והוא, מה שהוא כוס ראשון מארבע כוסות שהם גדר א' הרי מכיון שהם גדר אחד אין דעתו שיגמור עד שתילת כוס האחרון שהוא כוס ד', ואפ"י ברהמ"ז

אינה מפסקת וכמבואר בשו"ע אדה"ז סי' תע"ב סעי' ג' ע"ש.
 וזהו דיוק לשונו הזהב כאן סי' תע"ג סעי' י' וזלה"ק:
 לפי שהכוס של קידוש הוא מצרכי הסעודה והרי הוא כדברים
 הבאים מחמת הסעודה (דהיינו כוס של ברכה, והוא מצד
 האמירה כדלעיל, שהוא צד שני שאמרנו) שא"צ ברכה לאחריהם
 לפי שהם טפלים להסעודה ונפטרים בבהמ"ז שלאחר הסעודה,
 ועוד שהוא נפטרים בברכה אחרונה שיברך אחר כוס רביעי עכ"ל,
 (שהוא גמר שתיית ד' כוסות שהם גדר א' וכדלעיל).

הרב משה אהרן צבי ווייס
 - ברוקלין נ.י. -

ח. בשו"ע אדה"ז סי' רסח, סעי' ב' מביא שם: אם טעה
 והתחיל ברכות אמצעיות של חול אם נזכר באמצע ברכה צריך
 לגמור כל אותה ברכה ואח"כ מתחיל ברכה אמצעית של שבת בין
 שנזכר בברכה ראשונה של אמצעיות של חול שהיא חונן הדעת
 ובין שנזכר בשאר ברכות אמצעיות של חול וכך ביו"ט לפי שמן
 הדין היה ראוי לתקן גם בשבת ויו"ט כל ברכות האמצעיות
 כמו בחול ולהזכיר קדושת היום בעבוד' כמו בר"ח נחש"מ אלא
 מפני כבוד שבת ויו"ט לא הטריחוהו חכמים ותיקנו ברכה אחת
 אמצעיות לקדושת היום א"כ זה שהתחיל ברכות אמצעיות של
 חול יש לו לגמור אותה ברכה שהתחיל כיון שהיא ראויה
 לאומרה עתה מן הדין עכ"ל שם.

ולכאורה זהו סתירה למ"ש אדה"ז בסימן רצד סעי' א'
 כשתקנו אנשי כנה"ג לישראל נוסח הברכו' ותפלו' וקידושי'
 והבדלות תקנו הבדלה בתפלה בלבדה ולא על הכוס לפי שכשעלו
 מן הגולה היו דוחקים בעניו' ולא היה ספק בידי כולם לקנו'
 יין להבדל' ותקנוהו בברכות חונן הדעת מפני שההבדלה שאדם
 יודע להבדיל בין קודש לחול חכמה היא לו לפיכך קבענה
 בברכת חכמה ועוד מפני שאסור לתבוע צרכיו במ"ש קודם הבדלה
 כמו שאסור בשבת עצמו לפיכך קבעוהו חכמים קודם שאלת צרכיו
 שבברכת אמצעיות, עכ"ל. משמע מכאן דבשבת אסור להתפלל ברכות
 אמצעיות עד שיבדיל?

אמנם באמת יש לחלק דיש בכלל נפקא מינה בין ברכות
 האמצעיות ושאלת צרכיו דברכות אמצעיות ענינו הוא כמו שהביא
 בסי' קי"ב ק"כ זקנים ומהם כמה נביאים תקנו י"ח ברכות על
 הסדר וכו' משא"כ שאלת צרכיו הוא ענין אחר דאם הוא חולה
 מבקש בברכת רפאנו או לפרנסה מבקש בברכת השנים כמו שהביא
 בפירוש בסי' קי"ט ושאלת צרכיו אסור בשבת משא"כ מן הדין
 ברכות האמצעיות היה צריך לומר גם בשבת אלא לא הטריחוהו
 וגם מפני חשד דיבקש בשבת כו' וזהו באמת לשונו בסי' קי"ב.